



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

## **Sancti Gregorii Papæ Primi Cognomento Magni Opera**

In Tres Tomos Distributa. Ex quamplurimis MSS. Codicibus emendata ;  
Additæ Sunt Quædam Notæ in Dialogos & Epistolas ejusdem S. Gregorii

**Gregor <I., Papst>**

**Lutetia Parisiorum, 1675**

Homilia XXXV. Habita ad populum in basilica sancti Mennæ martyris, die  
natalis ejus.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74915)

rante cognovi. Hanc itaque si solerter auditis, charitati vestre non breviter suffragari credo. Nostris modò temporibus Victorinus quidam extitit, qui alio quoque nomine Emilianus appellatus est, non inopis substantiæ juxta mediocritatem vitæ: sed quia plerumque regnat in rerum opulentia carnis culpa, in quodam facinore lapsus est, quod debuisset valde pertimescere, ac de suæ mortis immanitate cogitare. Reatus ergo sui consideratione compunctus exiret se contra se, mundi hujus omnia dereliquit, monasterium petiit. In quo nimirum monasterio tantæ humilitatis tantæque sibi districtio- nis extitit, ut cuncti fratres, qui illic ad amorem divinitatis excreverant, suam cogere vitam despicerent, dum illius pœnitentiam viderent. Studuit namque toto mentis adnifu cruciare carnem, voluntates proprias frangere, furtivas orationes querere, quotidianis se lacrymis lavare, despectum sui appetere, oblatam à fratribus venerationem timere. Hic itaque nocturnas fratrum vigiliis prævenire conlueverat: & quia mons, in quo monasterium situm est, ex uno latere in secretiore parte prominebat, illuc consuetudinem fecerat ante vigiliis egradi, ut se quotidie in fletu pœnitentiæ quantò secretius, tantò liberius mactaret. Contemplabatur namque districtiorem venturi judicis sui, & jam eidem judici concordans, puniebat in lacrymis reatum facinoris sui. Quadam verò nocte Abbas monasterij vigilans hunc latenter egredientem intuitus, lento foras pede secutus est. Quem cum in secreto montis latere cerneret in oratione prostratum, expectare voluit quando suggereret, ut ipsam quoque longanimitatem orationis ejus exploraret; cum subito cælitus lux emissa super eum fusa est, qui in oratione prostratus jacebat: tantaque se illo in loco claritas sparsit, ut tota pars regionis illius ex eadem luce candesceret: quam Abbas ut vidit, intremuit, & fugit. Cumque post longum horæ spatium idem frater ad monasterium rediisset, Abbas ejus ut disceret an super se effusionem tanti luminis agnovisset, requirere eum studuit, dicens: Ubi fuisti, frater? At ille latere posse se credens, in monasterio se fuisse respondit. Quo negante Abbas compulsus est dicere quid vidisset. At ille videns se esse deprehensum, hoc quoque quod Abbatem latebat, aperuit adjungens: Quando super me vidisti lucem de cælo descendere, vox etiam pariter venit, dicens: Dimissum est peccatum tuum. Et quidem omnipotens Deus peccatum ejus potuit tacendo laxare: sed loquendo per vocem, radiando per lumen, exemplo suæ misericordiæ nostra ad pœnitentiam voluit corda \* convertere. Miramur, fratres charissimi, quòd persecutorem suum Saulum Dominus de cælo prostravit, de cælo allocutus est. Ecce nostris quoque temporibus peccator & pœnitens vocem de cælestibus audivit. Illi dictum est: *Quid me persequeris?* Ille verò audire meruit: *Dimissum est peccatum tuum.* Longè est inferior meritis peccator iste pœnitens, quàm Paulus. Sed quia adhuc in hac re de Saulo loquimur crudelitatem necis anhelante, liceat audenter dicere, quia Saulus propter superbiam, vocem increpationis, iste verò propter humilitatem, vocem consolationis audivit. Hunc quia humilitas straverat, divina pietas erigebat: illum quia superbia exerebat, divina severitas humiliabat. Habete ergo fiduciam, fratres mei, de misericordia conditoris nostri: cogitate quæ facitis, recogitate quæ fecistis. Largitatem supernæ pietatis aspiciate, & ad misericordem judicem dum adhuc expectat, cum lacrymis venite. Considerantes namque quòd justus si peccata vestra nolite negligere: considerantes verò quòd pius sit, nolite desperare. Præbet apud Deum homini fiduciam Deus homo. Est nobis spes magna pœnitentibus, quia advocatus noster factus est judex noster. Qui vivit &

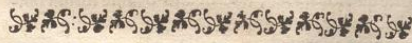
\* al. concu-  
tere.

dit. 9. a

regnat cum Patre & Spiritu sancto Deus in sæcula sæculorum, Amen.

lectio sancti Evangelij secundum Lucam.

**I**n illo tempore: Dixit Iesus discipulis suis: *Cum audieritis praelia & seditiones, nolite terri: oportet enim primum hæc fieri, sed nondum statim finis. Tunc dicebat illis: Surget gens contra gentem, & regnum adversus regnum: & terramotus magni erunt per loca, & pestilentia & fames, terroresque de cælo, & signa magna erunt.* Sed ante hæc omnia incipient vobis manus suas injicere, & persequentur, & tradent vos in synagogas, ducentes ad reges & principes propter nomen meum. Contingent autem hæc vobis in testimonium. Ponite ergo in cordibus vestris non præmeditari quemadmodum respondeatis. Ego enim dabo vobis os & sapientiam, cui non poterunt resistere & contradicere omnes adversarii vestri. Tradimini autem à parentibus & fratribus, & morte afficient ex vobis. Et eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum: & capillus de capite vestro non peribit. In patientia vestra possidebitis animas vestras.



HOMILIA XXXV.

Habita ad populum in basilica sancti Mennæ martyris, die natalis ejus.

Quia longius ab urbe digressi sumus, ne ad evertendum nos tardior hora præpediat, necesse est ut expositionem sancti Evangelij brevior sermo tranfcurrat. Dominus ac Redemptor noster perituri mundi præcurrentia mala denunciavit, ut eò minus perturbent venientia, quæ fuerint præcisa. Minus enim jacula feriunt quæ prævidentur: & nos tolerabilius mundi mala suscipimus, si contra hæc per præcipientiæ clypeum munimur. Ecce enim dicit: [Cum audieritis praelia & seditiones, nolite terri: oportet enim primum hæc fieri, sed nondum statim finis.] Pensanda sunt verba Redemptoris nostri, per quæ nos aliud interiùs, aliud exteriùs passuros esse denunciavit. Bella quippe ad hostes pertinent, seditiones ad cives. Ut ergo nos indiciet interiùs exteriùsque turbari, aliud nos fateatur ab hostibus, aliud à fratribus perpeti. Sed his malis prævenientibus, quia non statim finis sequatur, adjungit: [Surget gens contra gentem, & regnum adversus regnum: & terramotus magni erunt per loca, & pestilentia & fames, terroresque de cælo; & signa magna erunt.] Vel sicut in quibusdam codicibus invenitur, *Terroresque de cælo & tempestates.* Atque potest subditur: [Et signa magna erunt.] Ultima tribulatio multis tribulationibus prævenitur: & per crebra mala quæ præveniunt, indicantur mala perpetua quæ subsequuntur. Et ideo post bella & seditiones non statim finis: quia multa debent mala præcurrere, ut malum valeant sine fine nunciare. Sed cum tot signa perturbationis dicta sint, oportet ut eorum \* considerationem breviter per singula perstringamus: quia necesse est ut alia de cælo, alia de terra, alia ab elementis, alia ab hominibus patiamur. Ait enim: [Surget gens contra gentem;] ecce perturbatio hominum: [Erunt terramotus magni

\* al. consid-  
eratione  
breviter  
singula

per loca; ] ecce respectus iræ desuper: [ Erunt pestilentis; ] ecce inæqualitates corporum: [ Erit fames; ] ecce sterilitas terræ: [ Terræque de celo & tempestates; ] ecce inæqualitas æris. Quia ergo omnia consummanda sunt, ante consummationem omnia perturbantur: & quia in cunctis deliquimus, in cunctis ferimur, ut impleatur quod dicitur: *Et pugnabit pro eo orbis terrarum contra insensatos.* Omnia namque quæ ad usum vitæ accepimus, ad usum convertimus culpæ: sed cuncta quæ ad usum pravitaris infleximus, ad usum nobis vertuntur ultionis. Tranquillitatem quippe humanæ pacis, ad usum vertimus vanæ securitatis: peregrinationem terræ pro habitatione dileximus patriæ: salutem corporum redegitur in usum vitiorum: ubertatis abundantiam non ad necessitatem carnis, sed ad pervertitatem intorsimus voluptatis: ipsa serena blandimenta æris, ad amorem nobis servire coëgitur terrene delectationis. Jure ergo restat, ut simul nos omnia feriant, quæ simul omnia vitis nostris malè subacta serviebant: ut quot prius in mundo incolumes habuimus gaudia, tot de ipso postmodum cogamur sentire tormenta. Notandum verò quod dicitur: [ *Terrores de celo & tempestates.* ] Cùm tempestates hiemales venire ex ordine soleant temporum, cur hoc loco tempestates venire in perditionis signum prædicuntur, nisi quòd eas tempestates Dominus venire denunciat, quæ nequaquam ordinem temporum servant? Quæ enim ordinatè veniunt, signum non sunt: sed tempestates in signum sunt, quæ ipsa quoque temporum statuta confundunt. Quod nos quoque nuper experti sumus, qui æstivum tempus omne conversum in pluvias hiemales vidimus. Quia autem cuncta hæc non de injustitia ferientis sunt, sed de merito mundi patientis, facta pravorum hominum præmittuntur, cùm dicitur: [ *Sed ante hæc omnia incipient vobis manus suas injicere, & persequentur, & tradent vos in synagogas, ducentes ad reges & presides propter nomen meum.* ] Ac si apertè dicat: Prius corda hominum, & post elementa turbantur; ut cùm rerum ordo confunditur, ex qua jam retributione veniat, demonstratur. Nam quamvis finis mundi ex ipso suo ordine pendeat, pervertiores tamen quosque inveniunt, nisi eorum qui aut persequendo mortes inferunt, aut videndo non mutantur: Mors quippe justorum bonis in adjutorium est, malis in testimonium: ut inde perverisi sine excusatione pereant, unde electi exemplum capiunt ut vivant. Sed auditis tot terroribus, turbari poterant infirmorum corda, atque ideo consolatio adjungitur, cùm protinus subinfertur: [ *Posite ergo in cordibus vestris non premeditari quemadmodum respondeatis. Ego enim dabo vobis os & sapientiam, cui non poterunt resistere & contradicere omnes adversarii vestri.* ] Ac si apertè membris suis infirmantibus dicat: Nolite terri, nolite pertimescere: vos ad certamen acceditis, sed ego prælior: vos verba editis, sed ego sum qui loquor. Sequitur: [ *Trademini autem a parentibus & fratribus, & cognatis & amicis, & morte afficient ex vobis.* ] Minorem dolorem mala ingerunt quæ ab extraneis inferuntur. Plus verò in nobis ea tormenta sæviunt, quæ ab illis patimur de quorum mentibus præsumebamus: quia cum damno corporis, mala nos cruciant amissæ charitatis. Hinc est enim quòd de Juda traditore suo per Psalmistam Dominus dicit: *Et quidem si inimicus meus maledixisset mihi, supportassem utique: & si is qui oderat me, super me magna locutus fuisset, abscondissem me utique ab eo. Tu verò homo unanimitis, dux meus & notus meus, qui simul mecum dulces capiebas cibos, in domo Dei ambul-*

\* al. qui sup. s. d

\* al. quia

\* al. imitantur?

Psal. 54. b

*vinus cum consensu.* Et rursum: *Homo pacis mea in quo sperabam, & qui edebat panes meos, amplius vii adversum me supplantationem.* Ac si de traditore suo apertis vocibus dicat: Transgressionem ejus tantò gravius petuli, quantò hanc ab eo qui meus esse videbatur, sensi. Omnes ergo electi quia summi capitis membra sunt, caput quoque suum in passionibus sequuntur, ut ipsos adversarios in sua morte sentiant, de quorum vita præsumebant; & tantò eis crescat merces operis, quantò eis virtutis lucrum proficit ex alienæ damno charitatis. Sed quia dura sunt quæ prædicuntur de afflictione mortis, protinus consolatio subditur de gaudio resurrectionis, cùm dicitur: [ *Capillus de capite vestro non peribit.* ] Scimus fratres, quia caro incisa dolet, capillus incisus non dolet. Ait ergo Martyribus suis: [ *Capillus de capite vestro non peribit.* ] videlicet apertè dicens: Cur timetis ne pereat quod incisum dolet, quando & illud in vobis perire non potest quod incisum non dolet? Sequitur: [ *In patientia vestra possidebitis animas vestras.* ] Idcirco possessio animæ in virtute patientiæ ponitur, quia radix omnium custosque virtutum patientia est. Per patientiam verò possidemus animas nostras; quia dum nobis ipsis dominari discimus, hoc ipsum incipimus possidere quod sumus. Patientia verò est, aliena mala æquanimiter perpeti, contra eum quoque qui mala irrogat, nullo dolore morderi. Nam qui sic proximi mala portat, ut tamen tacitus doleat, & tempus dignæ retributionis quærat, patientiam non exhibet, sed ostendit. Scriptum quippe est: *Charitas patiens est, benigna est.* Patiens namque est, ut aliena mala toleret; benigna verò est, ut ipsos etiam quos portat, amet. Hinc namque per semetipsum Veritas dicit: *Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, erate pro persecuentibus & calumniantibus vos.* Virtus itaque est coram hominibus, adversarios tolerare, sed virtus coram Deo, diligere: quia hoc solum Deus sacrificium accipit, quod ante ejus oculos in altari boni operis flamma charitatis incendit. Sciendum verò quòd plerumque ideo patientes esse videmur, quia retribuere mala non possumus. Sed qui idcirco malum non retribuit quia nequaquam valet, proculdubio, ut prædiximus, patiens non est: quia patientia non in ostensione inquiritur, sed in corde. Per impatientiæ autem vitium, ipsa virtutum nutritrix doctrina dissipatur. Scriptum namque est: *Doctrina viri per patientiam nascitur.* Tantò ergo quilibet minus ostenditur doctus, quantò vincitur minus patiens. Neque enim potest veraciter bona docendo impendere, si vivendo nesciat æquanimiter aliena mala tolerare. Quanto enim culmine virtus patientiæ polleat, rursum Salomon indicat, dicens: *Melior est patiens viro forti, & qui dominatur animo suo, expugnatore urbium.* Minor est ergo victoria, urbes expugnare: quia extra sunt quæ vincuntur. Majus autem est quod per patientiam vincitur: quia ipse à se animus superatur, & semetipsum sibi metipsum subjicit, quando cum patientia in humilitate tolerantia sternit. Sciendum verò est, quòd plerumque evenire patientibus solet, ut eo quidem tempore quo adversa patiuntur, vel contumelias audiunt, nullo dolore pulsantur: & sic patientiam exhibeant, ut custodire etiam cordis innocentiam curent. Sed cùm post paululum hæc ipsa quæ pertulerint, ad memoriam revocant, igne vehementissimi doloris instigantur: argumenta ultionis inquirunt, & mansuetudinem quam tolerant habuerunt, in retractatione sua semetipsos judicantes perdunt. Callidus namque adversarius bellum contra duos movet, unum videlicet inflammas, ut contumelias prior inferat: alterum verò provocans, ut contumelias læsus reddat. Sed quia ejus jam victor extitit quem ad proferendas contu-

Psal. 40. b

1. Cor. 13.

Matt. 5. 8 Luc 6. d

Prov. 19. b

Prov. 16. d

melias commovit: contra illum acrius dolet, quem ad reddendas injurias commovere non potuit: unde fit, ut tota se virtute contra eum erigat, quem contumelias fortiter pertulisse considerat. Quem quia commovere in ipsa injuriarum jaculatione non potuit, ab aperto certamine interim recedens, in secreta cogitatione, deceptionis tempus inquit: & qui publico bello perdidit, ad exhibendas occulte insidias exardescit. Quietis namque jam tempore ad victoris animum redit, & vel damna rerum, vel injuriarum jacula ad memoriam reducit: cunctaque quæ sibi illata sunt, vehementer exaggerans, fuisse intolerabilia ostendit: & quiescentis animum tanto furore conturbat, ut plerumque vir patiens illa se æquanimitè tolerasse, etiam post victoriam captivus erubescat: seque non reddidisse contumelias doleat, & deteriora rependere, si occasio præbeatur, querat. Quibus ergo isti sunt similes, nisi his qui per fortitudinem in campo victores sunt, sed per negligentiam postmodum intra urbis claustra capiuntur? Quibus isti sunt similes, nisi his quos irruens gravis languor à vita non subtrahit, sed leviter veniens recidiva febris occidit? Ille ergo veraciter patientiam servat, qui & ad tempus aliena mala sine dolore tolerat, & hæc eadem retractans, pertulisse se talia exultat: ne bonum patientiæ quietis tempore pereat, quod in perturbationibus custoditur. Sed quia natalem Martyris hodierna die colimus, fratres mei, nequaquam nos à virtute ejus patientiæ existimare extraneos debemus. Si enim adjuvante nos Domino virtutem patientiæ servare contendimus, & in pace Ecclesiæ vivimus, & tamen martyrij palmam tenemus. Duo quippe sunt martyrij genera, unum in mente, aliud in mente simul & actione. Itaque esse martyres possumus etiam si nullo percutientium ferro trucidemur. Mori quippe à persequente, martyrium in aperto opere est: ferre verò contumelias, odientem diligere, martyrium est in occulta cogitatione. Nam quia duo sunt martyrij genera, unum in occulto opere, aliud in publico, testatur Veritas, quæ Zebedæi filios requirit, dicens: *Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum?* Cui cum protinus responderent: *Possimus*, illico Dominus respondit, dicens: *Calicem quidem meum bibetis.* Quid enim per calicem, nisi dolorem passionis accipimus? De quo aliàs dicit: *Pater, si fieri potest, transeat à me calix iste.* Et Zebedæi filij, id est, Jacobus & Joannes, non uterque per martyrium occubuit, & tamen quòd uterque calicem biberet, audivit. Joannes namque nequaquam per martyrium vitam finivit, sed tamen martyr extitit; quia passionem, quam non suscepit in corpore, servavit in mente. Et nos ergo hoc exemplo sine ferro esse possumus martyres, si patientiam veraciter in animo custodimus. Non abs re arbitror, fratres charissimi, si unum vobis exemplum servandæ patientiæ ad ædificationem loquar.

Matt. 20. c

*Calicem, quem ego bibiturus sum?* Cui cum protinus responderent: *Possimus*, illico Dominus respondit, dicens: *Calicem quidem meum bibetis.* Quid enim per calicem, nisi dolorem passionis accipimus? De

quo aliàs dicit: *Pater, si fieri potest, transeat à me calix iste.* Et Zebedæi filij, id est, Jacobus & Joannes,

non uterque per martyrium occubuit, & tamen quòd uterque calicem biberet, audivit. Joannes namque nequaquam per martyrium vitam finivit, sed tamen martyr extitit; quia passionem, quam non suscepit in corpore, servavit in mente. Et nos ergo hoc exemplo sine ferro esse possumus martyres, si patientiam veraciter in animo custodimus. Non abs re arbitror, fratres charissimi, si unum vobis exemplum servandæ patientiæ ad ædificationem loquar.

Origen. in  
Matt. hom.  
18. & in  
epist. ad  
Rom. hom. 8

Fuit quidam diebus nostris Stephanus nomine, pater monasterij juxta Reatinæ urbis mœnia constituti, vir valde sanctus, virtute patientiæ singularis. Et supersunt multi qui illum noverunt, ejusque vel vitam vel obitum narrant. Erat autem hujus lingua rustica, sed docta vita. Hic pro amore celestis patriæ cuncta despexerat, possidere aliquid in hoc mundo fugiebat: tumultus devitabat hominum, crebris ac prolixioribus orationibus intentus erat. Virtus tamen patientiæ in eo vehementer excreverat, ita ut eum sibi amicum crederet, qui sibi molestiæ aliquid irrogasset: reddebat contumelias gratias: si quod in ipsa sua inopia damnum ei fuisset illatum, hoc maximum lucrum putabat: omnes suos adversarios nihil aliud quàm adjutores aestimabat. Hunc cum dies mortis egredi de corpore urgeret, convenerunt multi, ut tam sanctæ animæ de

hoc mundo recedenti suas animas commendarent. Cumque circa lectum illius hi qui convenerant, omnes assisterent: alij corporeis oculis ingredientiæ Angelos viderant, sed dicere aliquid nullo modo potuerunt, alij omnino nihil viderunt: sed omnes qui aderant, ita vehementissimus timor percussit, ut nullus egrediente illa sancta anima, illic stare potuisset. Et hi ergo qui viderant, & hi qui omnino nihil viderant, uno omnes timore percussit & territi fugerunt, nullusque illic assistere illo moriente potuit. Pensate ergo, fratres, omnipotens Deus qualiter terreat quando districtus judex venturus est, si sic assidentes terreat quando gratus & remunerans venit: aut qualiter timeri potest cum videri poterit, si sic mentes presentium stravit & quando videri non potuit. Ecce, fratres charissimi, servata illa in Ecclesiastica pace patientia, ad quantum hunc retributionis culmen exiit. Quid huic suus conditor intus dedit, de quo nobis tantam gloriam in die ejus exitus & foris innovit? Quibus hunc credamus nisi sanctis Martyribus sociatum, quem attestantibus corporeis quoque oculis, à beatis spiritibus constat esse susceptum? Nullo ille gladio percussus occubuit, & tamen coronam patientiæ quam in mente tenuit, in egressione percepit. Probamus quotidie verum esse quod ante nos dictum est: quia sancta Ecclesia e-

lectorum floribus plena, habet in pace lilia, in bello rosas. Sciendum præterea est quòd tribus modis virtus patientiæ exerceri solet. Alia namque sunt quæ à Deo, alia quæ ab antiquo adversario, alia quæ à proximo sustinentur. A proximo namque persecutiones, damna, & contumelias: ab antiquo verò adversario tentamenta: à Deo autem flagella toleramus. Sed in his omnibus tribus modis vigilantia oculo semetipsam debet mens circumspicere, ne contra mala proximi pertrahatur ad retributionem mali: ne contra tentamenta adversarij seducatur ad delectationem vel consensum delicti: ne contra flagella opificis ad excessum proruat murmurationis. Perfectè enim adversarius vincitur, quando mens nostra & inter tentamenta ejus à delectatione atque consensu non trahitur: & inter contumelias proximi custoditur ab odio: & inter flagella Dei compescitur à murmuratione. Nec hæc agentes, retribui nobis bona presentia requiramus: nam pro labore patientiæ bona speranda sunt sequentis vite; ut tunc præmium nostri laboris incipiat, quando omnis jam labor funditus cessat. Unde & per Psalmistam dicitur: *Non in finem oblivio erit pauperis:*

*patientia pauperum non peribit in finem.* Quasi enim perisse patientia pauperum cernitur, cum nihil pro illa in hac vita humilibus recompensatur. Sed patientia pauperum in finem non peribit: quia tunc ejus gloria percipitur, cum simul omnia laboriosa terminantur. Servate ergo, fratres, in mente patientiam, eamque cum res exigit, exercete in operatione. Nullum vestrum ad odium proximi, contumeliosa verba commoveant, nulla periturarum rerum damna perturbent. Si enim fixa mente mansura damna pertimescitis, damna rerum transeuntium gravia non putatis: si æternæ retributionis gloriam concupiscitis, de temporali injuria non doletis. Tolerate ergo adversarios vestros: sed ut fratres diligite, quos toleratis. Æterna præmia pro damnis temporalibus querite. Nec quisquam vestrum suis se viribus hanc implere posse confidat: obrinete precibus, ut ipse hanc qui imperat, præstet. Et scimus quia petentes libenter audit, quando hoc petitur largiri quod jubet. Cum continuè pulsatur in prece, concitè opitulatur in tentatione, per Jesum Christum Dominum nostrum, qui cum eo vivit & regnat Deus in unitate Spiritus sancti, in sacula sæculorum, Amen.